

GDAŃSKIE MINIATURY - STARE MIASTO

1. W jakie dni i godziny wyjmuje się listy z tej skrzynki?

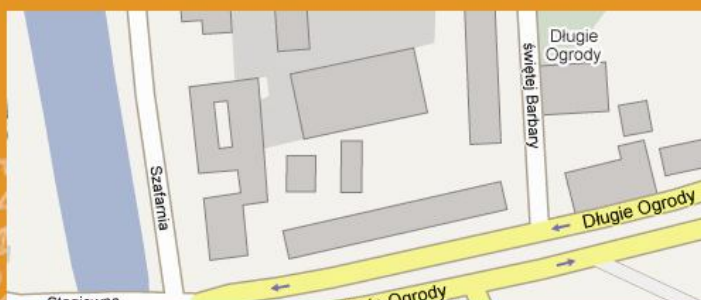

2. Jakie maszyny znajdują się poniżej tego żaglowca?

3. Jaka instytucja znajduje się w budynku z tą płaskorzeźbą?

4. Obok jakich osób odcisnął dłoń słynny gdański pisarz?

5. Jaka figura znajduje się poniżej tej na zdjęciu?

STARÓWKA -"Środkowoeuropejski Mikrokosmos" (Norman Davis : Kukliński, str. 1, 2005)

Gdańsk to miejsce, gdzie splatają się losy całego kontynentu. Jego historia była burzliwa. Miasto przechodziło okresy wielkiej świetności, np. w czasach, gdy należało do Związku Miast Hanzeatyckich, ale doświadczyło też barbarzyńskich zniszczeń, jak te z II Wojny Światowej. Wiele tropów jego dziejów możemy znaleźć przechadzając się ulicami Starówki. Po odnalezieniu każdego z nich zapraszamy do lektury poniższych ciekawostek.

1. Okolica w jakiej można znaleźć tę skrzynkę: pomiędzy korytem Motławy, a końcówką kanału Raduni, była niegdyś zwana zamczyskiem. W 997 roku, mieścił się tu gród namiestników władców polskich, później książąt pomorskich. Odwiedził i opisał je Biskup Wojciech z Pragi. Od tego właśnie momentu zwykło się datować istnienie Gdańska. W późniejszych czasach stał tam zamek krzyżacki, więzienie, szpital, a wreszcie Poczta Polska.

Powstała ona, gdy po zakończeniu I Wojny Światowej. Gdańsk otrzymał wtedy status Wolnego Miasta. Niestety, gdańszczanie nie długo cieszyli się pokojem. Z powodu rosnącego w siłę nazizmu, w powietrzu zawisło widmo nowej wojny, która miała zadać miastu bolesne rany. Wyczuwając nadchodzącą katastrofę, w lipcu 1939 roku, pięć Gdańska Ksawery Pruszczyński pisał: „Jest cała przeszłość Gdańska na wyprzedazy. Nikt się po nią nie zgłasza. Pewna epoka odeszła jak fala i jak fala odchodząca miecie za sobą muszle, perły i korale.” (Samp, str.58, 1999)

Historia Poczty Polskiej jest jednym z przykładów działania owej „fali”. W ramach umowy międzynarodowej, Rząd Rzeczypospolitej otrzymał prawo do posiadania na terenie miasta swych urzędów. Między innymi, utworzono Poczta Polska, która pojawiła się w Gdańsku po 130 latach przerwy. Placówkę umiejscowiono w budynku dawnego szpitala garnizonowego. Zajmowała się wymianą korespondencji pomiędzy Polską a Wolnym Miastem Gdańsk. Kiedy w przededniu wybuchu II Wojny Światowej, Niemcy zajęli Dworzec Główny, dowódca załogi poczty miał powiedzieć: „Teraz przyjdzie kolej na nas, lecz złamię sobie hitlerowcy zęby na poczcie” (Januszajtis i Jujka, str. 226, 2003). Urząd zaatakowano o 5 rano 1 września 1939. Bohaterscy pocztowcy bronili się przez 14 godzin. Wziętych do niewoli Polaków, rozstrzelano lub wywieziono do obozów koncentracyjnych.

2. Gdańsk był niegdyś jednym z największych ośrodków handlu na Bałtyku. Rozkwit jego potęgi przypadł na XVI - XVIII w. Przykładem świetności i bogactwa miasta w tamtym okresie, może być renowacja fasady niegdyśszej Gildii Szyprów - Domu Żeglarzy. Pochodzi z niej widoczny na zdjęciu żaglowiec. Przeprowadzono ją w XVII wieku, a koszt tego przedsięwzięcia wyniósł więcej niż ówczesny roczny budżet miasta Krakowa. Fasadę kamienicy zdobi figura patrona żeglarzy - Świętego Jakuba.

Elementy maszyn, o których mowa w pytaniu, zostały dodane później, kiedy budynek zaczął funkcjonować jako dom rzemiosła. Warto też wspomnieć, że przez długi czas kamienica była miejscem spotkań Anglików i Szkotów.

W wielonarodowościowej społeczności Gdańska tamtego okresu stanowili oni najliczniejszą mniejszość. Kiedy w 1706 roku, na ulicy św. Ducha, otwarto kaplicę anglikańską, kolonia angielska w Gdańsku liczyła 800 osób i była największą w całej Europie.

3. Aby odnaleźć tę miniaturę, musieliśmy przejść tzw. Trakt Królewski. Oba jego końce wieńczą bramy: Żłota i Zielona. W zamyśle twórców, ta druga, miała być siedzibą władców odwiedzających Gdańsk. Niestety, żaden nie chciał się tam zatrzymać, a to z powodu kłopotliwych oparów Motławy. Nazwa traktu wywodzi się z tradycji paradnych wjazdów królów polskich i ich małżonek. Długi Targ wraz z najwykwintniejszymi kamienicami, najznamienitszymi mieszkańcami i władzami miasta, nieustannym korowodem kwiatów i przekupniów określany był mianem serca Gdańska.

Na jednej z fasad, można odnaleźć płaskorzeźby lwich głów. Każda z nich ma swój niepowtarzalny charakter. To również świadczy o dawnym bogactwie Gdańska. Aby podkreślić świetność miasta, każdy element zdobienia był unikalny. Przedstawienie lwa, które widnieje na zdjęciu, obrazuje metaforę przepływu materii w przyrodzie. W czasach renesansu było to popularne nawiązanie do cyklu życia. Lew, który zjada człowieka, zaś z jego oczu wychodzą węże zdaje się mówić: „Ty jesz kogoś, a ktoś inny Ciebie”.

4. Wyspa Ołowianka nazwę swą zawdzięcza umiejscowionym tam kiedyś składom ołowiu. Wcześniej zwana była też Cieślarnią, od znajdujących się tam miejskich składów drewna. Zagospodarowanie terenu i budowę spichlerzy zapoczątkowali zniechęceni Krzyżacy. W 1308 roku przejęli podstępem miasto i dokonali rzezi gdańszczan. Po latach ciemnienia, mieszkańcy miasta zdołali jednak przepędzić zakonników. W odwecie, zburzyli zbudowany po przeciwnej stronie Motławy Wysoki Zamek Krzyżacki. Spichrze pozostały nietknięte i przez wieki służyły miastu za skarbiec zapasów. Stały się także tematem wielu legend i opowieści. Jedną z nich jest historia o groźnych psach strzegących wysp, które oswoić mogła jedynie muzyka wytrawnego skrzypka. Obecnie odbudowane spichrze: Panna, Miedź, Oliwski i Dąbrowa są własnością Muzeum Morskiego. Spichlerz Królewski został oddany we władanie Filharmonii Bałtyckiej.

Na Ołowiance znajdziemy również odciski dłoni gości Festiwalu Gwiazd. Widoczna na zdjęciu ręka należy do znanego gdańskiego pisarza. Jego twórczość opowiada o zarówno o historii, jak i o współczesnych losach naszego miasta. Jedną z najslynniejszych książek jest powieść „Weiser Dawidek”.

5. Nazwa dzielnicy, w której teraz znajdujemy - Zielone Ogrody, pochodzi od funkcji jaką miejsce to pełniło przed laty. Widoczna tu płaskorzeźba przedstawia św. Barbarę - opiekunkę niebezpiecznych zawodów m.in. żeglarzy, podróżników, flisaków i górników. Głowa świętej, jako relikwie, znajdowała się kiedyś w położonym nieopodal kościele, którego była patronką. Jak głosi podanie księdza Leona Heykego (Samp, 1996), relikwia miała być podarunkiem papieża Innocentego IV do króla duńskiego. Wysłannik papieski nie mógł jej jednak przekazać władcy, ponieważ ten, w obawie przed zarazą uciekł do Szwecji. Podążający za nim posłaniec, na skutek bałtyckich sztormów trafił, jako rozbitek na wybrzeże pomorskie. Zgodnie z panującym prawem, wzięto go do niewoli. Nie rozumiano jego mowy. Znalaziona przy nim głowa, której zaciekle bronił, sprawiła, że wzięto go za czarownika i przykuto do żaren. Wiele lat później koło jego lepianki przejeżdżał orszak biskupa z Kamienia. Duchowny usłyszał łacińską pieśń Salve Regina. Dzięki niej rozpoznał przybysza z dalekiego południa. Wieść o tym dotarła do Świętopelka, który darował wolność

wysłannikowi papieża i zniósł prawo pozwalające brać do niewoli rozbitków. W podziękowaniu władca otrzymał głowę św. Barbary, którą umieścił w Gdańsku. Zrabowana przez Krzyżaków, została zabrana do Malborka. Później trafiła do Kazimierza Jagiellończyka, który przekazał ją do kaplicy św. Barbary w Kościele Mariackim w Gdańsku. W czasach konfliktu gdańszczan z królem Batorym, zdominowane przez luteran władze miejskie przejęły dobra kościelne wraz z kilkudziesięciokilogramowym srebrnym relikwiarzem. Przetopiono go na monety z napisem „Broń nas Chryste” - jedyne monety z Gdańska, na których nie widnieje podobizna króla. Co z głową świętej? Okazało się, że zamiast niej w relikwiarzu była kość promieniowa.

Dziękujemy bardzo za wspólny spacer i życzymy powodzenia w rozwiązywaniu kolejnych zagadek. Za tydzień będziemy przemierzać szlak murali na Zaspie.

Autorka: Małgorzata Kmicieńska

Podziękowania dla Przewodnika po Gdańsku p. Jolanty Bielawskiej.

Bibliografia:

Januszajtis A. Jujka, Z. (2003). *Z uśmiechem przez Gdańsk*. Gdańsk: Muzeum Historyczne Miasta Gdańsk.

Kukliński J. (2005). *Gdańsk wczoraj i dziś*. Marki: Parma Press.

Mamuszka, F. (1988). *Trójmiasto. Gdańsk – Sopot – Gdynia. Informator krajoznawczy*. Gdańsk: Krajowa Agencja Wydawnicza.

Samp, J. (1996). *Miasto czterdziestu bram. Glosariusz Gdański*. Gdańsk: Wydawnictwo „Marpress”.

Samp, J. (1999). *Miasto tysiąca tajemnic. Glosariusza gdańskiego część druga*. Gdańsk: Wydawnictwo „Marpress”.